

Bin Ladens terreurnetwerken in Europa

drs. J.A.E. Vermaat*

Inleiding

Al vóór 11 september waren er aanwijzingen dat er iets de lucht hing, al kon uit afgeluisterde telefoongesprekken onmogelijk worden afgeleid dat er in Amerika bijna gelijktijdig vier Boeings zouden worden gekaapt waarmee de bloedigste aanslagen uit de Amerikaanse geschiedenis zouden worden gepleegd. Ook de Europese link – drie van de vier zelfmoordpiloten waren Arabische studenten uit Hamburg – werd pas na 11 september zichtbaar. De daders vielen in het multiculturele Hamburg helemaal niet op.

In het algemeen geldt dat terroristen van het Bin Laden netwerk zoveel mogelijk proberen op te gaan in plaatselijke, etnische gemeenschappen. Niet zelden werden ze in Europa zelf gerecrueteerd door naar Europa geëmigreerde extremisten die in moskeeën waren geïnfiltrerd. Deze boden tickets naar Afghanistan aan.

Ook propagandavideo's en internet spelen een rol bij het werven of motiveren van moslims voor de jihad (heilige oorlog). Afgelopen januari

berichtte *The Observer* hoe er in moskeeën in Engeland propagandavideo's over de jihad in Algerije en Afghanistan circuleren.¹ Jarenlang zijn de activiteiten van al-Qaeda-infiltranten in moskeeën ongemoeid gelaten. Waarschuwingen werden doorgaans genegeerd.

De al-Qaeda-infiltranten zochten naar mannen van tussen de twintig en de vijfendertig jaar die bereid waren hun toekomst in handen van al-Qaeda te geven. Deze mannen waren doorgaans geen zogeheten maatschappelijke mislukkelingen. Vaak waren ze hoog opgeleid en vertrouwd met de westerse cultuur. En tot het al-Qaeda-netwerk in Europa behoorden niet uitsluitend eerste of tweede generatie Arabische migranten. Er waren ook autochtonen bij, al was hun aantal verre in de minderheid. Velen werden in Europa tot de Islam bekeerd.

Oorsprong al-Qaeda-netwerk

De oorsprong van het al-Qaeda-netwerk van Osama bin Laden ligt in de Afghanistanoorlog. Bin Laden was een Saoedische miljonair die meevocht in de strijd tegen de Russische bezetter. Behalve Bin Laden waren er nog tal van andere vrijwilligers uit de Arabische wereld die zich bij het Afghaanse verzet aansloten. Bin Laden richtte zijn al-Qaeda (letterlijk: 'de Basis') op in 1989, nadat de Russen Afghanistan hadden verlaten. Arabische veteranen van de Afghanistanoorlog, ook wel aangeduid als 'Arabische Afghanen', vormden toen de kern van al-Qaeda. Zij wilden de strijd op andere fronten voortzetten,

eerst tegen de regimes uit de landen waar zij oorspronkelijk vandaan kwamen, later tegen het Westen in het algemeen.

Bin Laden vertrok in 1991 naar Soedan. Daar bouwde hij zijn netwerk verder uit. Na de Golfoorlog keerde hij zich in een scherpe verklaring tegen de aanwezigheid van Amerikaanse troepen in Saoedi-Arabië. Meer en meer werden de Amerikanen gezien als de grootste vijand van de Islam. Onder sterke Egyptische druk ontnam Saoedi-Arabië Bin Laden in 1994 zijn Saoedische staatsburgerschap.

Egyptische invloed

In 1996 moest hij Soedan verlaten en vestigde hij zich in Afghanistan. Daar verbond hij zich met de Taliban, een fanatieke religieuze beweging die zijn oorsprong in Pakistan had. Onder de Taliban veranderde Afghanistan in een fundamentalistische terreurstaat die aan het inmiddels wereldwijd opererende al-Qaeda-netwerk en aan Bin Laden zelf steun en bescherming verleende en die de opleiding van terroristen in trainingskampen toeliet.

In dit netwerk werd de invloed van extremistische moslims uit Egypte steeds groter. De belangrijkste waren de Egyptische arts Ayman al-Zawahiri (Bin Ladens tweede man) en Mohammed Atef, de militaire commandant. Atef speelde een sleutelrol bij 'de operatie' (een al-Qaeda-term) van 11 september vorig jaar.²

Atef en Zawahiri hadden intensieve

* De auteur is verslaggever bij 2Vandaag, de actualiteitenrubriek van EO en TROS. Hij publiceerde *In Naam van Allah? Islamitisch Fundamentalisme en Terrorisme* (De Banier, Utrecht, 1997) en *Islamic Fundamentalism and European Security*, verschenen in het Jaarboek 1998 van de KVBK. Hij werkt nu aan een boek over al-Qaeda. Een voorpublicatie is te verkrijgen bij emerson.vermaat@2vandaag.nl

contacten met al-Qaeda-cellen in Europa. Zonder de cel in Hamburg zou '11 september' niet mogelijk zijn geweest. Hoe wijdvertakt is het Europese netwerk van Bin Laden dat zowel in als buiten Europa aanslagen pleegt of voorbereidt?

De moord op Massoud

Ahmed Shah Massoud, de leider van de Noordelijke Alliantie, werd op 9 september 2001 vermoord. De aanslag werd gepleegd door twee Noord-Afrikaanse mannen die in België woonden en die zich als 'televisie-journalist' hadden voorgedaan. Het explosief zat in hun filmcamera verborgen. Massoud had tijdens de Afghanistanoorlog zoveel moed betoond dat hij de bijnaam 'Leeuw van de Pansjir' kreeg. De noordelijke

Pansjir-vallei was zijn uitvalsbasis. Nadat de Taliban in Afghanistan de macht hadden overgenomen lukte het ook hen niet hem uit dit noordelijke bolwerk te verdrijven.

In de zomer van 2001 werd er op de computer van een hoge al-Qaeda-functionaris in Kabul een brief getypt die bestemd was voor Yasser al-Sirri, directeur van het Islamic Observation Centre in Londen. De brief bevatte vragen voor Ahmed Shah Massoud. Al-Sirri moest twee Noord-Afrikaanse mannen (een van hen bleek later een Tunesiër te zijn) uit België namens zijn organisatie accrediteren zodat ze visa voor Pakistan konden krijgen en later via Kabul naar Massoud konden reizen.

Al-Sirri voldeed aan het verzoek. Na de val van de Taliban kochten twee

journalisten van de *Wall Street Journal* in Kabul min of meer toevallig de betreffende al-Qaeda-computer, niet wetend wat er allemaal op de harde schrijf stond. Enkele weken later gaf de computer zijn belangrijkste geheimen prijs.³

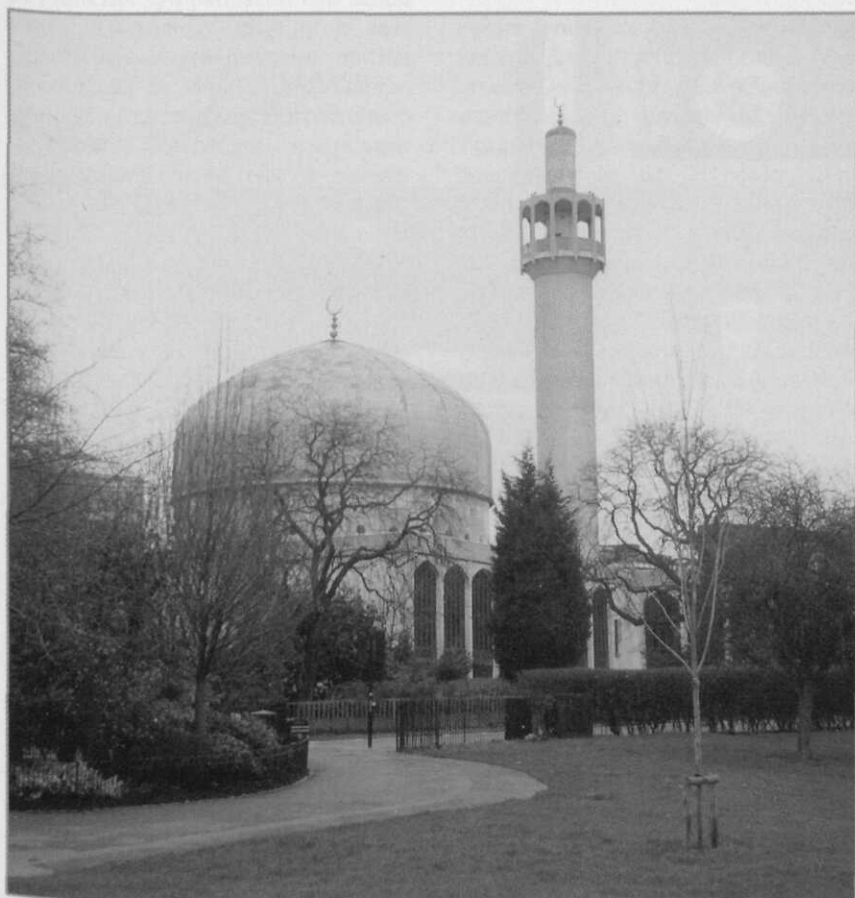
De moord op Massoud werd dus in Afghanistan door al-Qaeda gepland en in Europa verder voorbereid. Alles wijst erop dat die moord het werk was van Bin Laden en zijn al-Qaeda-netwerk. Hierna ga ik in op de Europese vertakkingen van dit netwerk.

Nederland en België

Nederland geldt als favoriete plaats voor politieke en religieuze extremisten. De Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) waarschuwde in diverse rapporten dat er met de stroom migranten ook elementen meekomen die hier bepaald ongewenst zijn. Zo zijn er Afghaanse oorlogsmisdadigers, aanhangers van de Taliban en andere religieuze of politieke extremisten die de conflicten uit het herkomstland naar Nederland proberen te exporteren.⁴

Soortgelijke problemen doen zich in België voor. De BVD merkte dat vooral Afghanen grote belangstelling voor vestiging in ons land hadden. Daarnaast waren er enkele Noord-Afrikaanse extremisten, meestal Algerijnen, maar ook Marokkanen die ons land als veilige thuishaven gebruikten. Minder bekend was echter dat al-Qaeda in ons land in diverse steden over eigen cellen beschikte. Pas na 11 september werden de details hierover bekend.

Richard Reid, de uit Engeland afkomstige man die kort voor Kerst met plastic explosieven in zijn schoen probeerde een Amerikaanse Boeing op te blazen, vertoefde meermalen in Amsterdam. Daar verloor hij zogenaamd zijn paspoort met het Pakistaanse inreisstempel, daar kocht hij de schoenen waarin een al-Qaeda-specialist explosieven verstopte. →

De Regent Park Moskee waar Abu Qatada zijn felle toespraken hield

(Foto: Emerson Vermaat)

Bin Laden leeft: Deutsche Elitesoldaten jagen Terrorchef

Scharping im WELT-Gespräch: „Wir können stolz darauf sein“ – Rund 100 Bundeswehrsoldaten suchen nach Al-Qaida-Verstecken

Berlin – Die USA gehen fest davon aus, dass der Terroristenführer Osama Bin Laden lebt und sich an der afghanischen Grenze zu Pakistan versteckt hält. Dies berichtet die „New York Times“. Rund 100 deutsche Elitesoldaten sind in Afghanistan an der Jagd nach Bin Laden beteiligt. Einheiten des Kommandos Spezialkräf-

te (KSK) würden gemeinsam mit Soldaten der Verbündeten eingesetzt, sagte Bundesverteidigungsminister Scharping am Sonntag. Damit bestätigte er Presseberichte, wonach die KSK-Kräfte bereits seit mehreren Wochen gegen die Al Qaida im Einsatz seien und zusammen mit britischen und amerikanischen

Soldaten nach Verstecken der Organisation suchten.

Scharping zeigte sich mit dem Verlauf des Einsatzes sehr zufrieden. „Unsere Soldaten machen einen hervorragenden Job. Wir können stolz darauf sein“, sagte er im Gespräch mit der WELT. Scharping lehnte es ab, genaue Informationen zum Einsatz der

Bundeswehr zu geben. Er verstehe zwar das öffentliche Interesse, aber die „Sicherheit der eingesetzten Soldaten und ihrer Familien in der Heimat“ habe Vorrang. Bundestag und Verteidigungsausschuss würden aber über den Einsatz informiert.

Dennoch entzündete sich heftige Kritik an der Informations-

politik der Bundesregierung. CDU-Verteidigungspolitiker Paul Breuer sagte, für die Geheimhaltung der „Grundinformation über den KSK-Einsatz“ gebe es keine Begründung. Die Wehrexpertin der Grünen, Angelika Beer, regte „eine regelmäßige Berichterstattung an ein eigenes Gremium des Parlaments“ an.

Scharping forderte, dass die weitere Finanzierung des Afghanistan-Einsatzes aus dem Gesamtetat bestritten werden müsse, sobald die Sondermittel für den Anti-Terror-Krieg aufgebraucht seien. Er wies zurück, dass es bereits Einsatzpläne für den Irak gebe. DW

Seite 3: Weitere Berichte

• Uit: Die Welt, 25 februari 2002, blz. 1

Marwan al-Shehhi, de zelfmoordpioot uit Hamburg die samen met Mohammed Atta in New York de torens van het World Trade Center zou verwoesten, dook medio april 2001 onverwacht in Amsterdam op. Wie hij daar ontmoette is onbekend.

Twee terroristische cellen

Op 13 september werden in Nederland en België twee terroristische cellen opgerold die later in verband met het al-Qaeda-netwerk werden gebracht. De cel in Brussel werd geleid door ex-voetballer Nizar Trabelsi die oorspronkelijk uit Tunesië kwam. Trabelsi bereidde een aanslag op de Franse ambassade in Parijs voor. Hij had een net pak gekocht waaronder hij de explosieven wilde verbergen. Eenmaal in of bij de ambassade had hij zichzelf moeten ontploffen.

In de jaren negentig was Trabelsi aan de drugs en de drank verslaafd geraakt. Hij ging naar Londen waar hij onder invloed kwam van de Abu Qatada, een Islamitische geestelijke die ervan verdacht wordt een sleutelfiguur in het Europese netwerk van al-Qaeda te zijn. Jordanië zou hem graag uitgeleverd zien wegens mogelijke betrokkenheid bij enkele aanslagen; zijn banktegoeden zijn kort na 11 september bevroren.

Een eigen netwerk

Mogelijk op aandringen van Abu Qatada vertrok Trabelsi naar een al-Qaeda trainingskamp in Afghanistan en keerde enthousiast terug. Drank en drugs waren niet meer aan hem besteed, de jihad des te meer. In België bouwde hij zijn eigen netwerk

op. Tot dat netwerk behoorden waarschijnlijk ook de twee moordenaars van Massoud. De cel in Brussel stond in nauw contact met al-Qaeda-cellen in Rotterdam en Frankrijk.

De Rotterdamse cel werd geleid door Jerome Courtailler, een Fransman die eerder samen met zijn broer David in Afghanistan was geweest. Dat gebeurde nadat zij in Londen door

sjeik Abu Qatada waren overgehaald zich aan te sluiten bij Bin Ladens wereldwijde heilige oorlog tegen het Westen.

David keerde begin 1999 terug naar Frankrijk waar hij werd gearresteerd. Hij werd verdacht van mogelijke betrokkenheid bij de aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Kenia en

De onopvallende ingang van de al-Quds moskee in Hamburg: trefpunt van de Hamburgse al-Qaeda-cel (Foto: Emerson Vermaat)

Tanzania. Zijn broer vluchtte daarop naar Rotterdam waar hij leiding gaf aan een terreurcel die samen met Trabelsi een aanslag op de Amerikaanse ambassade in Parijs voorbereidde.

Gestolen paspoorten

In het pand aan de Kempenaerstraat trof de politie een grote hoeveelheid paspoorten aan, die deels behoorden tot de voorraad Belgische paspoorten die eerder in Den Haag en Straatsburg waren gestolen. Het vermoeden rees dat de Rotterdamse cel mede betrokken was geweest bij de voorbereidingen van de moord op Massoud. De politie trof verder videocassettes over de strijd in Tsjetsjenië aan.

Frankrijk

In Frankrijk sympathiseert een aantal Noord-Afrikaanse migranten met extremistische groeperingen uit het moederland. De belangrijkste daarvan zijn de Gewapende Islamitische Groep (GIA), de Salafistische Groep voor Prediking en Strijd (GSPC) en een groep die zich Vervloeking en Verbanning noemt. Als onderdeel van al-Qaeda volgen deze groepen een actief rekruteringsbeleid en zijn ze erin geslaagd een flink aantal moskeeën te infiltreren.

Ze staan in nauw contact met geestverwanten in Engeland van wie de

Verdachte foto's en teksten in computer Bosnië

• Uit: NRC Handelsblad, 22 februari 2002, blz. 5

SARAJEVO, 22 FEBR. In de computer van een in Bosnië werkzame Saoedische hulporganisatie hebben Bosnische en Amerikaanse onderzoekers foto's en ander materiaal gevonden die wijzen op banden van de organisatie met terroristische organisaties.

Zo werden in de computer van de 'Saoedische Hoge Commissaris voor Hulp aan Bosnië' foto's aangetroffen van het World Trade Center en het Amerikaanse ministerie van Defensie voor en na de aanslagen van 11 september vorig jaar, straatkaarten van Washington, een programma voor de omgang met sproevliegtruigjes, handelingen voor het vervalsen van identiteitskaartjes van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken en namen, gegevens en foto's van ambtenaren van dat ministerie. Ook werden foto's gevonden van eerder door terreurdaden getroffen doelen als de Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania en het Amerikaanse marineschip USS Cole. Ook vonden de onderzoekers anti-semitisch en anti-Amerikaans lesmateriaal voor kinderen - en aanwijzingen dat miljoenen dollars van de hulporganisatie zoek zijn.

nisatie in Bosnië zeshonderd miljoen dollar gespenseerd. De organisatie huist in een complex in de Bosnische hoofdstad Sarajevo waarvan een moskee met ruimte voor vijfduizend gelovigen, moderne klaslokalen, een restaurant, een bibliotheek en een sporthal deel uitmaken.

Het onderzoek begon in november na de arrestatie van zes Algerijnen - van wie er een de Bosnische nationaliteit had - die van banden met terreurorganisaties als Osama bin Laden's Al-Qaeda werden verdacht. De zes werden later aan de Amerikaanse ambassade overgedragen en bevinden zich nu met andere vermeende terroristen op de Amerikaanse basis Guantánamo Bay op Cuba. Een dag voor ze werden overgedragen bepaalde de hoogste juridische instantie in Bosnië dat ze moesten worden vrijgelaten, omdat de door de Amerikanen overhandigde bewijslast onvoldoende zou zijn om hun detentie langer te rechtvaardigen.

De overdracht van de zes Algerijnen aan de Amerikanen leidde in Sarajevo tot betogingen van boze moslims, zowel voor als na de overdracht van de zes, juist gisteren

Ook Moussaoui liet zich in Afghanistan in een al-Qaeda-kamp opleiden. In februari 2001 ging hij naar de Verenigde Staten om daar vlieglessen te volgen. Hij wekte bij de vlieg-school verdenking omdat hij niet in stijgen of landen geïnteresseerd was, maar alleen in horizontaal vliegen en het maken van bochten. De vlieg-school nam contact op met de FBI, die Massaoui in augustus arresteerde. Na 11 september

rees het vermoeden dat hij wel eens de 'twintigste kaper' had kunnen zijn. In drie van de gekaapte toestellen zaten op 11 september vijf kapers, in een zaten er vier en dat toestel stortte voortijdig in Pennsylvania neer, nadat passagiers de vier kapers hadden geprobeerd te overmeesteren.

Massaoui had dezelfde opleiding gevolgd als de andere zelfmoordpiloten en hij had geld ontvangen uit dezelfde bronnen. Net als kaper Mohammed Atta toonde hij een opvallende belangstelling voor sproei-vliegtuigen.⁵

eerdergenoemde Abu Qatada de belangrijkste is. Niet alleen de twee broers David en Jerome Courtailler, maar ook de Franse Marokkaan Zacarias Massaoui kwamen in zijn ban. Evenmin als de beide Courtaillers had Moussaoui een fundamentalistische achtergrond. Hij vertrok naar Londen om er te studeren, haalde zijn diploma en kwam via de moskee in aanraking met het al-Qaeda-netwerk rond Abu Qatada. Hetzelfde gebeurde met Trabelsi, de gebroeders Courtailler en de latere 'shoebomber' Richard Reid.

Reports link shoe suspect to al-Qae

Tie to terror camp explored

By Blake Morrison and Elliot Blair Smith
USA TODAY

The man accused of trying to light explosives in his sneakers during a weekend trans-Atlantic flight might be linked to Osama bin Laden's terrorist network, and he worshipped at the same London mosque as a man who has been charged in the probe of the Sept.

11 attacks, news reports said Wednesday.

Richard Reid, 28, is being held at the Plymouth House of Correction near Boston, pending a bond hearing Friday. Reid, also known as Abdel Rahim, is charged with interfering with a flight crew for allegedly trying to ignite plastic explosives concealed in his sneakers Saturday aboard an American Airlines flight from Paris to Miami.

A flight attendant who smelled sulfur confronted Reid before he could light the fuse. After a struggle, passengers helped to subdue Reid before the jet made an emergency landing in Boston.

Richard Reid: Attended same mosque as indicted terrorist.

Authorities said Wednesday they were uncertain of Reid's motives or whether he was linked to the al-Qaeda terrorism network. But media reports indicated that Reid, a British citizen, was connected to at least two radical Islamic groups.

Meanwhile, al-Qaeda fighters who have been detained in Afghanistan recognized Reid as someone who attended an al-Qaeda training camp there, NBC News reported. A Justice Department spokesman said he could not confirm the report.

In London, the chairman of the Brixton Mosque and Islamic Center

said that Reid attacked Zacarias Massaoui in 1998 and 1 Moroccan charged with the al-Qaeda carried out the Sept. Whether Reid and Mo is unclear. "We notice (in Reid) toward the end with us when he talked jihad and suicide attack man Abdul Haqq Baker

Authorities say the Reid carried were so an indication that he accomplished. If conviction charges now filed again could face up to 20 years

• Uit: USA Today, 27 december 2001, blz. 1

'Al-Kaida stuurde Nederlanders naar leger'

'Ground Zero', New York

(Foto: Emerson Vermaat)

Djamel Beghal

Een andere Fransman die connecties met Abu Qatada had was Djamel Beghal. Deze Algerijn had door zijn huwelijk met een Franse vrouw de Franse nationaliteit gekregen. In 1997 vertrok hij met zijn gezin naar Engeland, waar hij een fanatieke volgeling werd van sjeik Abu Qatada. Beghal woonde eigenlijk in de Engelse stad Leicester, maar reisde regelmatig naar Londen.

In het najaar van 2000 vertrok Beghal naar een trainingskamp in Afghanistan. Hij zou in maart 2001 in de buurt van Kandahar ook een ontmoeting hebben gehad met Bin Ladens rechterhand Abu Zubaydah. Zubaydah zou hem hebben opgedragen een aanslag op de Amerikaanse ambassade in Parijs voor te bereiden.

Terrorisme

Romana Abels en
Kustaw Bessens

ST. ANDREWS - De top van Osama bin Ladens Al-Kaida-netwerk gaf Nederlandse volgelingen opdracht om dienst te nemen in het leger. Daar moeten zij trainen voor de gewapende strijd tegen ongelovigen. Dit zegt de Schotse terrorismedeskundige R. Gunaratna.

Al-Kaida heeft over de hele wereld agenten, aldus Gunaratna. Het Al-Kaida-leiderschap besprak de

rekrutering in Nederland en gaf via interne communicatie door aan de agenten in Nederland dat de moslims daar zich moeten laten trainen door het Nederlandse leger. Het was een verzoek, speciaal van Osama.

Inlichtingendiensten hebben deze informatie niet verkregen in Nederland, maar onderschept binnen de Al-Kaida-leiding, zegt Gunaratna.

De oproep aan Nederlandse moslims om voor de gewapende jihad te oefenen bij de krijgsmacht, verscheen vorig jaar op een website met de naam 'Qoqaz' (Kaukasus). Later bleek dat deze

site hoorde bij een vanuit Londen georganiseerde, wereldwijde actie om jongeren te rotsen.

Gunaratna zegt nu dat de tekst op de site een toevallige verschijning was van een bericht dat binnen Al-Kaida op veel grotere schaal de ronde deed.

Deze informatie werd zeer breed verspreid en is via door de Qoqaz-sites opgepikt. Wij weten dat Al-Kaida soldaten uit verschillende Europese legers heeft gerekruteerd.

Hij wijst op Said Bahaji, die begin 1999 in de Bundeswehr diende. De voorvluchtige 26-jarige Duitser van Marokkaanse komaf

woonde in Hamburg bij kaper Mohammed Atta en wordt gezien als logistiek brein achter de Duitse plegers van de aanslagen van 11 september.

Bahaji was ook geabonneerd op de nieuwsbrief van de genoemde website.

Een woordvoerder van Defensie in Nederland zegt dat mensen met extremistische denkbeelden er bij de sollicitatie uit worden gefilterd.

Toch ontving Bin Laden goede berichten uit Nederland. Op een videofilm die in december vrijkwam, zegt hij: „Een van de media berichtte dat in Nederland, in

een van de centgen na de operatie van de islam aanvas elf jaar daarvoor

Gunaratna: „Al-Kaida ontvingen regelmatig activiteiten van Europese landen

een van de mezo'n rapport. Hij gen toen hij h Nederland geb

scheppen die agporten vaak erse agent waarsc DE VERDEWING, # EEN NIET TE WINN

• Uit: Trouw, 20 februari 2002, blz.1

Toen hij in juli via Dubai naar Parijs probeerde terug te keren werd hij in Dubai gearresteerd. Zijn paspoort bleek vals. Bij verhoren vertelde hij over zijn ontmoeting met Abu Zubaydah, en de geplande aanslag in Parijs. Hij noemde ook enkele namen, waaronder die van zijn plaatsvervanger Kamel

Daoudi en Nizar Trabelsi. Beghal werd in september aan Frankrijk uitgeleverd, waar hij een deel van zijn bekentenissen weer introk. Die zouden, verklaarde zijn advocaat, onder dwang zijn afgelegd.⁶ Er volgden enkele arrestaties, maar Kamel Daoudi wist naar Leicester te ontkomen, waar hij eind september werd opgespoord en uitgeleverd aan Frankrijk.

Terwijl Beghal gold als de leider van het hele netwerk, was Daoudi de logistieke man, gespecialiseerd in computers en internet. Na diens arrestatie in Leicester vond de politie een codeboek voor het verzenden van gecodeerde boodschappen op internet. Niet uitgesloten wordt dat die boodschappen een rol hebben gespeeld bij de aanslagen van 11 september.⁷

Spanje

Spanje heeft al jaren te maken met een groeiende stroom migranten uit Noord-Afrika. Onder hen bevinden

zich ook gewelddadige extremisten, op zoek naar steunpunten in Zuid-Europa. Mohammed Atta, een van de drie Hamburgse zelfmoordpiloten, bezocht Spanje zeker tweemaal, en wel in januari en juli 2001. In juli vloog hij vanuit Amerika naar Madrid, reed vervolgens helemaal naar de badplaats Salou, niet ver van Barcelona.

Op dat moment logeerde ex-voetballer Trabelsi bij de Algerijn Mohammed Belaziz in Cascante, slechts drie uur rijden van Salou. Mogelijk hebben Atta, Belaziz en Trabelsi elkaar toen ontmoet.⁸ Belaziz zou op 25 september samen met vijf andere Algerijnen worden opgepakt. Alle arrestanten behoorden tot een extremistische groepering die deel uitmaakte van het al-Qaeda-netwerk.

In november 2001 werden nog meer vermeende al-Qaeda-terroristen gearresteerd, van wie Imaz Eddin Barakat Yarbat, alias Abu Dahdah, de belangrijkste was. Deze uit Syrië afkomstige man werd gezien als de mogelijke leider van het al-Qaeda-netwerk in Spanje. Door een Spaanse vrouw te trouwen verwierf hij de Spaanse nationaliteit.

Abu Dahdah reisde regelmatig naar Engeland voor gesprekken met Abu Qatada. Hij was ook in Afghanistan waar hij Bin Laden en diens militaire strateeg Mohammed Atef zou hebben ontmoet.⁹ Over de telefoon besprak hij tal van zaken met al-Qaeda-contacts elders in Europa. Eind augustus had hij een telefoongesprek met een onbekende Noord-Afrikaanse

man die zich 'Shakur' noemde. Shakur deelde Abu Dahdah mee dat er 'vlieglessen' werden gevolgd, en: 'We hebben de vogel de hals doorgesneden.'¹⁰

Later begreep onderzoeksrechter Balthasar Garzon dat dit sloeg op de vlieglessen die Atta en de zijnen in de Verenigde Staten aan het volgen waren en dat het doorsnijden van de hals van de vogel mogelijk sloeg op het doorklieven van de hoge torens van het World Trade Center.

Zouden Shakur en Abu Dahdah voorkennis van de aanslagen van 11 september hebben gehad? Het wordt niet uitgesloten. In een agenda van Said Bahaji, de logistieke man van de Hamburgse cel rond Mohammed Atta, vond de politie het telefoonnummer van Abu Dahdah, die behalve met Bahaji nog met andere verdachte personen in Hamburg in contact stond.¹¹

Italië

In Italië vertoont het al-Qaeda-netwerk vooral belangstelling voor de welvarende Noord-Italiaanse steden. In Milaan opereerde men vanuit het Islamitisch Cultureel Centrum en de bijbehorende moskee. Lange tijd wer-

den deze gedomineerd door de Egyptische terreurbeweging 'Gama'a al Islamiya', later gingen Noord-Afrikaanse invloeden domineren.

De Tunesiër Essid Sami ben Khemais werd gezien als de leider van het al-Qaeda-netwerk in Italië. Hij organiseerde reizen van moslim-extremisten naar Tsjetsjenië en Afghanistan. Het netwerk handelde op grote schaal in identiteiten en paspoorten.

Ben Khemais had contacten over heel Europa. Hij kende ook de Tunesiër Tarek Maroufi, die de Belgische nationaliteit had gekregen. Maroufi staat al geruime tijd bovenaan een lijst van zes andere Tunesiërs die door Stefan Dambruoso, de openbare aanklager van Milaan, worden gezocht.¹² Pas medio december 2001 werd Maroufi in België gearresteerd, maar de Belgische justitie weigerde aan het Italiaanse uitleveringsverzoek te voldoen.

De Milanese cel rond Ben Khemais plande diverse aanslagen in Italië (Rome) en Frankrijk (Straatsburg). Dit gebeurde in nauwe samenwerking met een terreurcel in Frankfurt. Kort nadat deze cel eind december 2000 werd opgerold, waarschuwde Maroufi zijn vriend Ben Khemais om snel onder te duiken. Deze negeerde de waarschuwing en vertrok in maart

2001 nog naar Spanje voor overleg met plaatselijke leden van het al-Qaeda-netwerk.

Diezelfde maand had de Italiaanse politie een telefoongesprek tussen Ben Khemais en Lased ben Heni, een Libiër in Duitsland, afgeluisterd. Beide bespraken de inzet van zenuwgas bij aanslagen. Dit zou eerst in Frankrijk worden uitgeprobeerd. In een ander gesprek werd verwezen naar 'de sjeik', in al-Qaeda-kring de aanduiding voor Osama Bin Laden.

De sjeik is iets aan het uitbroeden en dat is niet iets kleins,

zou Ben Heni tegen Ben Khemais hebben gezegd.¹³ Na 11 september begreep de Italiaanse justitie waar deze opmerking op sloeg.

Ben Khemais en enkele van zijn medewerkers werden in april 2001 gearresteerd. In november 2001 volgden er in Milaan nieuwe arrestaties.

De Balkan

Na het uitbreken van de oorlog in Bosnië in het voorjaar van 1992 roken de Arabische Afghanen nieuwe kansen om hun strijd voort te zetten. Ze werden daarin actief gesteund door

Het verwoeste deel van het Pentagon (Foto: Emerson Vermaat)

Dorp in Kosovo (Foto: Emerson Vermaat)

Iran, dat ook een contingent strijders naar Bosnië stuurde. De betrekkingen tussen Sarajevo en Teheran waren uitstekend. De Arabische en Iraanse strijders verwierven zich op het slagveld een reputatie van uitzonderlijke wreedheid. Ze maakten officieel deel

uit van het Bosnische Derde Legerkorps. Ze richtten zich ook tegen enkele in Bosnië werkzame westerse hulpverleners.

In Dayton drongen de Amerikanen er bij de Bosnische president Alia

Izetbegovic op aan alle buitenlandse strijders (er waren er inmiddels tweeduizend) te laten vertrekken.¹⁴ Izetbegovic stemde schoorvoetend in, maar zo'n vierhonderd bleven er achter. Die kregen de Bosnische nationaliteit en zorgden voor de nodige problemen. Er bleken ook al-Qaeda-sympathisanten tussen te zitten.

In september 2001 arresteerden de Bosnische autoriteiten een Egyptenaar en een Jordaniër. Niet lang daarna werden zes Algerijnen opgepakt. Een van hen was Bensayah Belkacem, die Bosnische, Jemenitische en Algerijnse paspoorten had. Zijn telefoongesprekken met Abu Zubaydah, de man die de Afghaanse trainingskampen runde, waren door de Amerikanen afgeluisterd. Hun plan was een aanslag te plegen op de Amerikaanse ambassade in Sarajevo. Het Bosnische hooggerechtshof sprak Belkacem en de zijnen in januari 2002 vrij wegens gebrek aan bewijs. Maar de Bosnische regering leverde hen niettemin aan de Verenigde Staten uit.

Ook in Albanië en Kosovo hadden zich al-Qaeda-cellen gevormd. De

Mede door het NAVO-ingrijpen in Macedonië werden al-Qaeda-extremisten daar tijdig de pas afgesneden

(Foto: Emerson Vermaat)

De flat van Mohammed Atta in de Hamburgse Mariastrasse: eerste etage links (Foto: Emerson Vermaat)

In de Hamburgse Marienstrasse vormde zich in 1999 een al-Qaeda-cel rond Mohammed Atta (Foto: Emerson Vermaat)

actualiteitenrubriek *Netwerk* meldde dat een groep Egyptenaren in 1997 van plan was de Amerikaanse ambassade in Tirana op te blazen, een operatie die in *Netwerk* met al-Qaeda in verband werd gebracht.¹⁵

Albanië werd gebruikt als springplank naar Kosovo en Macedonië. In april 1999 werden vijfhonderd Arabische strijders vanuit Noord-Albanië Kosovo binnengesmokkeld. De hele operatie werd geleid door Bin Ladens plaatsvervanger Ayman al-Zawahiri.¹⁶ Enkele UÇK-strijders volgden een opleiding in Afghanistan, waar zij ook met Tsjetsjeense strijdmakkers in aanraking kwamen. Kosovo werd later gebruikt als springplank naar Macedonië.

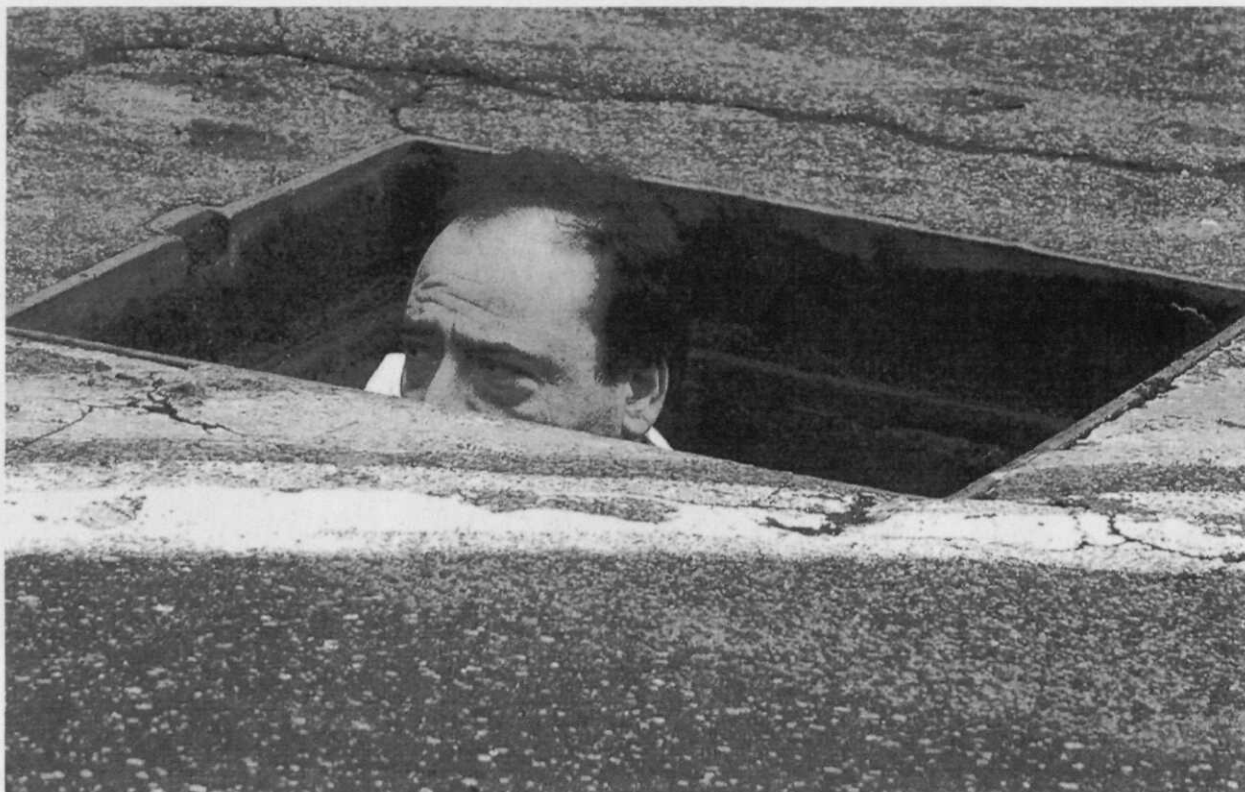
Duitsland

Kort na de aanslagen 11 september besteedden de Duitse media veel aandacht aan de Hamburgse connectie: drie van de vier Arabische zelfmoordpiloten stonden in deze stad als student ingeschreven. Ze maakten deel uit van een terreurcel die werd geleid door de uit Egypte afkomstige Mohammed Atta. In het kader van zijn studie architectuur reisde Atta in 1995 naar Egypte, waar de Egyptische geheime dienst constateerde dat hij contacten onderhield met islamitische extremisten. De telefoon van

Atta's vader werd afgeluisterd.¹⁷ Een jaar later zat Atta in Afghanistan, waar hij ongeveer anderhalf jaar verbleef.

Sleutelfiguren

Atta keerde in 1998 terug als een ander mens. Hij lachte niet meer.¹⁸ De Hamburgse terreurcel rond Atta was tegen 1999 volledig operationeel. De logistiek was in handen van Said Bahaji, een Duitse Marokkaan die kort voor 11 september naar Pakistan uitweek en nu door de Duitse justitie wordt gezocht. Twee andere sleutelfiguren waren Marwan al-Shehhi uit

Een Amerikaanse bewaker kruipt nabij de ambassade in Rome uit een tunnel voor de waterleiding na een zoektocht naar chemische wapens.

FOTO DYLAN MARTINEZ/REUTERS

Door onze correspondent
Aart Heering

ROME - Voor de tweede keer binnen een week is Rome opgeschrikt door een terroristische actie. Het rumoer rond de arrestatie van acht vermoedelijke moslimterroristen was nog niet verstomd, toen in het centrum een bom ontplofte. Er vielen geen slachtoffers.

De op een bromfiets gemonteerde bom explodeerde om half vijf 's ochtends bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en het hoofdbureau van politie. Auto's

Alarm in Rome na aanslag

en vuilcontainers werden in de lucht geslingerd en tot ver in de omtrek sneuvelden de ruiten. Een Nederlandse toerist zag na de explosie drie jonge mannen wegrennen.

Gezien het tijdstip gaat het volgens de politie om een actie van anti-globalisten tegen de minister van Binnenlandse Zaken, Claudio Scajoja. De bewindsman

wordt verantwoordelijk geacht voor het bloedige politieoptreden bij de G8-bijeenkomst van juli vorig jaar. Scajoja spreekt van 'een aanval op een symbool van de veiligheid van staat en burgers'.

De mogelijkheid dat het om internationaal terrorisme gaat, wordt overigens niet uitgesloten. De politie verkeert in hoogste staat van paraatheid na de arresta-

tie, vorige week, van negen Marokkanen die grote hoeveelheden springstof en cyanide bezaten. Ook werden kaarten gevonden met de toegangswegen naar de Amerikaanse ambassade. De negen zijn vermoedelijk lid van de Salafitische Groep voor Strijd en Gebed, een radicale moslimbeweging die banden heeft met Osama bin Laden.

Gebleken is dat de verdachten bekend waren met het ondergrondse leidingnet van de nutsbedrijven. Vlakbij de ambassade waren in de waterleiding twee gaten geboord.

De politie denkt een aanslag met gifgas en springstof te hebben voorkomen. Een in allerijl naar Rome afgereisd FBI-team sprak van 'de meest serieuze dreiging sinds 11 september'.

De bewaking rond de Amerikaanse en Britse ambassades, het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Vaticaan is versterkt.

• *Uit: Algemeen Dagblad, 27 februari 2002, blz. 7*

de Verenigde Arabische Emiraten en Ziad Jarrah uit Libanon.

Allen kwamen regelmatig bijeen in de al-Quds-moskee in Hamburg. Daar zijn zij waarschijnlijk door het al-Qaeda-netwerk gerekruteerd. Toch was vooral Jarrah allerm minst het prototype van een fundamentalistisch moslim. Hij woonde samen met een vriendin, dronk alcohol en danste nog in februari 2001 op een familiefeest in Libanon. Anderzijds kan dat alles

mogelijk dienen als uitstekende camouflage. Net als Atta vertoefden Marwan al-Shehhi en Ziad Jarrah enige tijd in Afghanistan.

Eind 2000 en begin 2001 verklaarde het drietal dat ze hun passen hadden 'verloren'. Daarin stonden Pakistaanse inreisstempels die bij een Amerikaanse visumaanvraag te veel aandacht zouden vragen. Met hun nieuwe paspoorten kregen ze snel een Amerikaans visum waarop ze in de

Verenigde Staten een pilotenopleiding gingen volgen, ter voorbereiding van de aanslagen van 11 september.

Rol van Irak

Atta's ontmoetingen met de Iraakse consul in Praag, in juni 2000 en april 2001, deden het vermoeden rijzen dat Irak mede bij de aanslagen van 11 september betrokken was. Deze Iraakse consul, Ahmed Khalil Ibrahim Samir al-Ani, was Saddams belangrijkste spionagechef in Mid-

den- en Oost-Europa. De Iraakse topspion zou vóór de aanslag van 11 september nog een andere kaper ontmoeten: Khalid al-Midhar.¹⁹ Na zijn ontmoetingen in Praag vertoonde Atta in Amerika plotseling een merkwaardige belangstelling voor sproeivliegtuigen.

De Hamburgse zakenman Mamoun Darkazanli is door de Amerikanen in september 2001 op de zwarte lijst gezet. Oorspronkelijk afkomstig uit Syrië trouwde hij een Duitse vrouw en verwierf zo de Duitse nationaliteit. Hij was samen met Mohammed Atta in 1999 op de bruiloft van Said Bahaji, bezocht dezelfde al-Quds-moskee en onderhield contacten met Abu Dahdah, ook een Syriër, in Spanje. Omstreeks dezelfde tijd dat Atta in Spanje was, was Darkazanli daar ook.²⁰

Smokkelactiviteiten

In maart 1995 kreeg Darkazanli bezoek van de Soedanese koopman Mamdouh Salim. Bij de Deutsche Bank opende het tweetal een rekening die mogelijk werd gebruikt om al-Qaeda-activiteiten te financieren. Salim gold als Bin Ladens belangrijkste financiële man.²¹ Hij was van het begin af bij al-Qaeda betrokken en kende Bin Laden al uit de tijd dat

deze in Afghanistan tegen de Russische bezetter vocht.

In 1997 werd Salim in Duitsland opgepakt en aan de Verenigde Staten uitgeleverd. Tijdens het proces in New York werd hij ook nog in verband gebracht met smokkel van nucleaire onderdelen ten behoeve van Bin Laden.²²

Het al-Qaeda-netwerk in Duitsland vertoonde een voorkeur voor universiteitssteden als Hamburg, München, Duisburg, Berlijn en Frankfurt. Daar kon men zich zonder op te vallen als student laten inschrijven en een opleiding volgen die later goed van pas zou kunnen komen. In Frankfurt opereerde het zogenaamde 'Meliani Commando'. Zij planden aanslagen in Straatsburg. Een van de doelwitten was het Europees Parlement dat men tijdens een zitting met zenuwgas wilde bestoken. Bij dit plan waren ook al-Qaeda-cellen in Londen en Milaan betrokken.²³

Mogelijk andere doelwitten

Andere doelwitten in Straatsburg waren de kathedraal en de kerstmarkt. De plannen mislukten toen een Duitse anti-terreureenheid de meeste leden van de Frankfurter cel op 26 december 2000 arresteerde. De leider, Mohammed Bensakhria ('Meliani'),

ontsnapte naar Spanje, maar werd daar later alsnog gearresteerd en aan Duitsland uitgeleverd. De arrestaties in Frankfurt leidden later tot het oprollen van de cellen in Londen en Milaan.

Ook in München en Duisburg opereerden terroristen die tot het al-Qaeda-netwerk behoorden. De uit Mauretanië afkomstige student Mouhamedou Ould Slahi bijvoorbeeld, kwam via internet in contact met personen die hem uitnodigden om naar Afghanistan te gaan. Hij studeerde af in de elektronica, richtte een eigen bedrijf op, en vocht in Bosnië en Tsjetsjenië. Later trad hij op als verbindingsman tussen Bin Laden en Ahmed Ressay, die eind 1999 een aanslag op het vliegveld van Los Angeles plande.²⁴ Ressay werd na het passeren van de Canadees-Amerikaanse grens aangehouden toen bleek dat hij in zijn auto een grote hoeveelheid explosieven verborgen had. Tijdens verhoren door de FBI gaf hij veel informatie prijs over de geplande aanslag en zijn contacten met al-Qaeda.

Conclusie

Het al-Qaeda-netwerk is in Europa veel meer wijdvertakt dan voor 11 september werd aangenomen. Ook de vele arrestaties die na 11 september zijn verricht, hebben dit netwerk niet geheel uitgeschakeld. Richard Reid probeerde eind december nog een Amerikaanse Boeing op te blazen.

Zorgelijk is dat jonge moslims in moskeeën in Europa door al-Qaeda werden gerukuteerd. Die activiteiten gaan ook nu door. In landen en regio's waar westerse troepen in het kader van vredesmissies of ordehandhaving gelegerd zijn (Afghanistan, de Balkan), is de situatie minder stabiel dan we zouden wensen. Vorig jaar werd in Bosnië nog een al-Qaeda-netwerk ontmanteld. Er is dus alle reden om waakzaam te blijven. Met aanslagen, ook in Europa, zal men ook dit jaar rekening moeten houden.

Noten

¹ *The Observer*, 27 januari 2002.

² Ed Blanche - The Egyptians around Bin Laden, in *Jane's Intelligence Review* (13)(12) p. 19-21.

³ *Wall Street Journal Europe*, 2 Januari 2002.

⁴ Binnenlandse Veiligheidsdienst - Terrorisme aan het Begin van de 21e Eeuw. Dreigingsbeeld en Positionering BVD. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag, 2001, p. 32.

⁵ United States District Court for the Eastern District of Virginia, *United States of America v. Zacarias Moussaoui* - Indictment, p. 15-17.

⁶ *Le Monde*, 20 oktober 2001.

⁷ *BBC News*, 5 oktober 2001, 15:26 GMT.

⁸ 'Das Netzwerk des Terrors', *ZDF*, 24 oktober 2001.

⁹ *El Pais*, 14 november 2001.

¹⁰ *El Pais*, 19 november 2001.

¹¹ *El Pais*, 18 november 2001.

¹² 'Procura della Repubblica. Presso il Tribunale Ordinario die Milano', N13016/99 R.G. Notizie di Reato/Mod. 21 N. 286 Reg. Int.

P.M., p. 1.

¹³ *Der Spiegel*, 5 november 2001, p. 38.

¹⁴ Richard Holbrooke - *To End a War*. Random House, New York, 1998, p. 320.

¹⁵ *Netzwerk*, 23 oktober 2001.

¹⁶ *Der Spiegel*, 24 september 2001, p. 15.

¹⁷ 'Das Leben der Terrorpiloten', *ARD*, 23 november 2001.

¹⁸ Zie noot 21.

¹⁹ *Chicago Tribune*, 8 oktober 2001.

²⁰ Reportage van auteur in *2Vandaag*, 14 december 2001.

²¹ *Süddeutsche Zeitung*, 26 september 2001.

²² United States District Court Southern District of New York, *United States v. Usama Bin Laden, and others*, Indictment S (9) 98 CR. 1023 (LBS), p. 7, 19.

²³ *The Sunday Telegraph*, 16 september 2001.

²⁴ *Der Spiegel*, 15 oktober 2001, p. 33; 'Das Netzwerk des Terrors', *ZDF*, 24 oktober 2001.